

30.05.2022

Asia/4

§ 404

V 15.6.2022, Helsingin kaupungin ympäristöraportti 2021

HEL 2022-003711 T 11 00 01

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto merkitsee tiedoksi Helsingin kaupungin ympäristöraportin vuodelta 2021.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsinki Ympäristöraportti 2021

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Helsingin kaupungin ympäristöasioiden huomioon ottamista ohjaavat kaupunginvaltuuston hyväksymät kaupunkistrategia ja ympäristöpolitiikka sekä kaupunginhallituksen hyväksymät talousarvion laatimisohteet. Kaupungilla on lisäksi useita ympäristönsuojelun osasuojeluita, joilla osaltaan toteutetaan kaupungin ympäristöjohtamista. Toimialojen, virastojen, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen ympäristötyö tukee kaupungin ympäristöjohtamista.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti on kaupunkikonsernin yhteinen asiakirja, jossa kuvataan kaupungin ympäristötavoitteiden toteutumista ja toiminnan ympäristövaikutuksia sekä kaupungin ympäristöpolitiikan toteutumista. Ympäristöraportissa raportoidaan Hiilineutraali Helsinki -toimenpideohjelman, Ilmastomuutoksen sopeutumislinjausten ja Kierro- ja jakamistalouden tiekartan edistymistä. Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten raportointi- ja ympäristötilinpitotiedot julkaistaan avoimena

datana ja koko raportti tullaan julkaisemaan osoitteessa www.hel.fi/ymparistoraportti. Ympäristöpalveluiden kokoamaan ja toimittamaan raporttiin ovat tuottaneet tietoja kaupungin toimialat, virastot, liikelaitokset ja tytäryhteisöt.

Keskeisiä poimintoja ympäristöraportista

Helsinki tiukensi hiilineutraalisuustavoitetta vuoteen 2030. Lisäksi uudessa kaupunkistrategiassa linjattiin, että kaupungille asetetaan vuodelle 2040 kunnianhimoinen hiilinollatavoite. Vuonna 2021 Helsingin kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt nousivat yhden prosentin edellisvuodesta (tieliikenteen osalta laskennassa on käytetty vuoden 2020 tietoja). Nousu selittyy pääosin Helen Oy:n polttoainejakaumalla eli maa-kaasun suhteellinen osuus laskee ja kivihiiilen ja öljyn puolestaan kasvoi. Helsingin kokonaispäästöt olivat noin 32 prosenttia pienemmät kuin vuonna 1990.

Kaupunkikonsernin CO₂-päästöt ovat 14 prosenttia koko kaupunkialueen päästöistä ja tästä osuudesta noin 95 prosenttia aiheutuu rakennusten energiankulutuksesta. Kaupunkikonsernin energiankulutus kasvoi vuonna 2021 seitsemän prosenttia vuodesta 2020. Samaan aikaan CO₂-päästöt kasvoivat vain prosentin. CO₂-päästöjen maltillinen kasvu selittyi sillä, että vuonna 2021 osa sähköstä ostettiin ns. vihreänä sähköä.

Jo usean vuoden ajan kaupungin omat uudisrakentamis- ja perusparannushankkeet on toteutettu kansallista määräystasoa energiatehokkaammin. Vuoden 2021 alusta palvelurakennusten vaatimusta kiristettiin kymmenellä prosenttiyksiköllä eli 1.1.2021 lähtien alkavissa uudisrakennushankkeissa E-luvun tulee olla vähintään 30 prosenttia määräystasoa parempi ja perusparannuksissa E-luvun tulee parantua vähintään 20 prosenttiyksikköä määräystason edellyttämää enemmän. Asuntotuotannossa tavoite vuonna 2021 uudisrakentamiselle oli, että asuinkerrostalojen tulee olla A-energialuokkaa. Asuntotuotannon peruskorjaushankkeissa E-luvun tulee alentua 32 prosenttia rakentamisvuoden E-lukuun verrattuna ja 25 prosenttia verrattuna nykytilanteeseen. Vuoden 2021 alussa käynnistyi Energiarenessanssi-toimintamalli, jolla parannetaan yksityisomistuksessa olevien kerrostalojen energiatehokkuutta sekä lisätään uusiutuvan energian käyttöä ja tuotantoa taloyhtiöissä. Vuonna 2021 käynnistyi myös ympäristöministeriön rahoittama Energiaviisas kaupunkikonserni -hanke, jossa kaupunki tarjoaa tukea tytäryhteisöiden energiansäästötoimenpiteiden tunnistamiseksi ja toteuttamiseksi.

Helen Oy:n tavoitteena on saavuttaa energiantuotannon hiilineutraalius vuonna 2030. Vuonna 2021 Helen teki päätökset Hanasaaren voimalai-

toksen sulkemisesta ja tuotannon päättymisestä viimeistään keväällä 2023 sekä kivihiilen polton lopettamisesta Salmisaaren voimalaitoksessa keväällä 2024. Näiden päätösten myötä Helen lopettaa kivihiilen käytön yli viisi vuotta aikaisemmin kuin aiemmin oli suunniteltu.

Kaupunkitasoinen ilmastonmuutokseen sopeutumisen asiantuntijaryhmä aloitti työnsä syksyllä 2021. Ryhmän tehtävänä on priorisoida ja konkretisoida Helsingin ilmastonmuutokseen sopeutumisen linjausten 2019–2025 toimenpiteitä. Ensimmäiset sopeutumisen prioriteetit ovat hulevesien luonnonmukainen hallinta, ilmastonkestävä rakentaminen ja peruskorjaus, viherrakenteen vahvistaminen ja ilmatoriskien hallinta osana kaupungin johtamisjärjestelmää.

Määrätietoinen joukkoliikenteen ja erityisesti raideliikenteen edistäminen jatkui. Pyöräverkon kannalta vuoden 2021 merkittävin hanke oli Hämeentien remontin valmistuminen. Hämeentie uudistettiin ensisijaisesti jalankululle, pyöräilylle ja joukkoliikenteelle. Moottoriajoneuvoliikenteen määrät kasvoivat edellisvuodesta, mutta ne olivat silti alhaisemmat kuin koronaepidemiaa edeltävänä aikana syksyllä 2019. Myös joukkoliikenteen matkustajamäärät pysyivät alhaisina verrattuna pandemiaa edeltävään aikaan. Matkustajamäärät laskivat HSL:n alueella vuonna 2021 metrossa 7,3 prosenttia, busseissa 3,6 prosenttia ja lähijunissa 10,0 prosenttia verrattuna vuoteen 2020. Myös raitiovaunujen matkustajamäärät laskivat 9,6 prosenttia edellisvuodesta. Vuonna 2021 sähköautojen määrä kasvoi merkittävästi verrattuna edellisvuoteen. Ladattavien autojen suhde kaikkiin liikennekäytössä oleviin autoihin oli noin 8,4 prosenttia, kun se vielä vuonna 2020 oli 3,4 prosenttia.

Helsingin ilmanlaatu on parantunut viimeisten vuosikymmenien aikana ja on kansainvälisesti vertaillen melko hyvä. Kuitenkin yhä liikenteen pakokaasupäästöt, katupöly sekä pientulisijoissa tapahtuvan puunpolton päästöt aiheuttavat haittaa ihmisten terveydelle ja viihtyisyydelle. Liikenteen pakokaasupäästöt ovat vähentyneet ajoneuvotekniikan edistymisen ja sähköistymisen ansiosta, eikä Helsingissä ole enää viime vuosina mitattu EU:n asettaman typpiidioksidin vuosiraja-arvon ylityksiä. Vuonna 2021 typpioksidipitoisuudet olivat hieman korkeampia kuin vuonna 2020, jolloin ilmanlaatua paransi koronapandemiasta johtunut liikennemäärien väheneminen sekä hyvin leuto talvi. Katupölyn eli hengitettävien hiukkasten raja-arvot eivät ole ylittyneet Helsingissä viime vuosina, mutta ylitysriski on edelleen paikoin olemassa.

Ympäristömelu on edelleen merkittävä elinympäristön laatua ja viihtyisyyttä heikentävä tekijä Helsingissä. Suurin meluhaitta aiheutuu tieliikenteestä. Meluhaittoja ennaltaehkäistään Helsingissä muun muassa maankäytön ja liikenteen suunnittelulla. Meluhaittoja pyrittiin vuonna 2021 vähentämään myös uuden meluesteen suunnittelulla, melua vai-

mentavan päällysteen käytöllä katujen uudelleenpäällystyksessä sekä kampanjoimalla kitkarenkaiden käytön puolesta. Sähköautojen määrän kasvu vaikuttaa osaltaan positiivisesti myös kaupungin ääniympäristöön. Tapahtumamelun osalta vuosi 2021 oli jälleen tavanomaista hiljaisempi, koska suuret ulkoilmakonsertit peruuntuivat jo toisena vuotena peräkkäin.

Kaupunkistrategiassa luontoasiat ovat aiempaa enemmän esillä. Keväällä 2021 valmistui Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma (LUMO-ohjelma) 2021–2028, jonka tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden huomioon ottaminen kaikessa kaupungin toiminnassa. Ympäristöpalveluissa laadittiin myös luontoseuranta-suunnitelma, joka sisältää pääasiassa lajien ja luontotyyppien seurantoja. ELY-keskus perusti vuonna 2021 Helsinkiin kolme uutta luonnon-suojelualuetta, jotka kaikki ovat lintuluotoja: kaupungin aloitteesta perustettiin luonnonsuojelualueet Pitkäouriin, Tiirakariin ja Lauttasaari-Seuran aloitteesta Ulko-Hattuun. Valtio perusti Helsingin alueella sijaitseville maille kaksi luonnonsuojelualuetta, jotka ovat Vallisaari ja Kappellviken.

Merialueen rehevöitymisessä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Kokonaistypen pitoisuudet olivat pitkän ajan keskiarvoa hieman pienemmät ja kokonaisfosforin vastaavat pitoisuudet pitkän ajan keskiarvoa hieman suuremmat. Pohjanläheisen veden happitilanne jatkaa Helsingin edustan merialueella heikkenemistään, johtuen osittain rannikkovesien nousevasta keskimääräisestä lämpötilasta. Helsinki on sitoutunut yhdessä Turun kanssa toteuttamaan kolmannen Itämeritoimenpideohjelman vuosina 2019–2023. Toimenpiteistä ovat edenneet muun muassa ravinteiden poistoon, haitallisten aineiden hallintaan, satamatoimintoihin ja pienveneilyyn, arvokkaiden merialueiden kartoittamiseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät toimet.

Vuonna 2021 hankinnoissa käynnistettiin uudistetun hankintastrategian toimeenpano ja vastuullisuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi perustettiin oma työryhmä. Hankintojen kehittämisessä keskityttiin ilmasto- päästöjen pienentämiseen, haitallisten aineiden vähentämiseen ja seurannan kehittämiseen. Helsingin kaupunki sai loppuvuodesta kansainväliseltä kuntien ympäristöjärjestö ICLEI:ltä Procura+ Award -tunnustuksen Vuoden hankinta-aloite -sarjassa. Palkinto kohdistui ennen kaikkea Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia (CANEMURE) -hankkeessa tehtyyn työhön hankintojen vastuullisuuden kehittämiseksi.

Kaupunki käynnisti syksyllä 2021 kolmivuotisen kiertotalouden klusteriohjelman. Ohjelman tavoitteena on edistää rakennusalan kiertotaloutta kehittämällä ratkaisuja ja uusia innovaatioita konkreettisissa kaavoitus- ja rakennuskohteissa. Kaupunki on kutsunut klusteriin mukaan ra-

kennusyrityksiä, tutkimuslaitoksia, yliopistoja sekä muita alaan liittyviä toimijoita. Yleisten alueiden rakentamisessa hyödynnettiin vuonna 2021 yhteensä 1 500 000 tonnia kaivumassoja ja kiviaineksia. Hyötykäytön ansiosta säästyi noin 8,5 miljoonaa euroa ja 1 100 000 litraa polttoainetta, minkä lisäksi CO₂-päästöt vähenivät 2 600 tonnia.

Kaupungin ympäristöpolitiikan tavoitteena on, että kaupungin organisaatiot kehittävät ympäristöjohtamistaan ottamalla käyttöön ympäristöjärjestelmiä tai vähintään noudattamalla niiden periaatteita. Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän sertifikaatti myönnettiin vuonna 2021 kaupunkiympäristön toimialalle, nuorisopalveluille, Pakilan työkeskukselle ja Helsinki Biennaalille. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen oli käynnissä sosiaali- ja terveystoimialalla, liikuntapalveluissa, Helsingin Taidemuseossa ja Helsingin kaupunginmuseossa. Stara, Palvelukeskus Helsinki, kaupunginkirjasto ja Kinaporin seniorikeskus jatkoivat mukana Ekokompassi-järjestelmässä. Lisäksi järjestelmä oli rakenteilla tai käytössä 15 tytäryhteisössä.

Kaupunkiympäristön toimiala jatkoi esihenkilöiden ympäristöjohtamisen koulutusten järjestämistä yhteistyössä Stadin ammatti- ja aikuisopiston kanssa. Ympäristöasiat sisällytettiin ensimmäistä kertaa myös kaupunginkanslian uudistuneeseen Startti esihenkilötyöhön -verkkovalmennukseen, joka pilotoitiin keväällä 2021. Helsingin kaupunkikonsernissa toimi vuoden 2021 loppuun mennessä 1325 ekotukihenkilöä. Helsingin kaupungin koordinoimassa ekotukitoiminnan valtakunnallisessa verkostossa toimi vuonna 2021 yhteensä 34 kuntaa, kuntayhtymää ja muuta organisaatiota.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla tehtiin päätös siitä, että KETTU - Kestävä tulevaisuus varhaiskasvatuksessa -malli valitaan sitovaksi tavoitteeksi koko Helsingin varhaiskasvatukseen. Toimialalla kehitetty oppiainerajat ylittävä Hiilineutraali Helsinki -opintojakso tuli pakolliseksi opintojaksoksi kaikille ensimmäisen vuoden lukiolaisille elokuusta 2021 lähtien.

Helsingin kaupungin ympäristökulut, poistot mukaan lukien, olivat yhteensä 77,7 miljoonaa euroa (1,5 prosenttia kaupungin kaikista toimintakuluista). Ympäristökulut kasvoivat 2,4 prosenttia vuodesta 2020. Suurimmat kuluerät aiheutuivat ilmasto- ja ympäristöystävällisen liikumisen edistämisestä sekä alueiden puhtaanapidosta ja jätehuollosta. Ympäristöinvestoinnit olivat yhteensä 210,4 miljoonaa euroa (27,8 prosenttia kaupungin kaikista käyttöomaisuusinvestoinneista). Ympäristöinvestoinnit kasvoivat 29,6 prosenttia edellisvuodesta. Suurimmat investoinnit liittyivät ilmasto- ja ympäristöystävällisen liikkumisen edistämiseen (muun muassa HKL:n joukkoliikenneinvestoinnit) sekä pilaantuneen maaperän puhdistamiseen. Ympäristötuotot olivat noin 5,4 mil-

30.05.2022

Asia/4

joonaa euroa (0,4 prosenttia kaupungin kaikista toimintatuotoista). Ympäristötuotot laskivat 5,8 prosenttia edellisvuodesta. Merkittävimmät tuotot tulivat kaupunkipyöristä ja ajoneuvojen siirtomaksuista katujen puhdistukseen liittyen.

Ympäristöraportti kokoaa yhteen kaupunkikonsernin ekologisen kestävyuden edistämiseen liittyvän työn tulokset vuodelta 2021. Helsinki on lisäksi sitoutunut globaalien kestävä kehityksen Agenda 2030 - tavoitteiden edistämiseen. Kaupunki luovutti toisen kestävä kehityksen raporttinsa YK:lle heinäkuussa 2021.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsinki Ympäristöraportti 2021

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta
Kaupunkiympäristölautakunta
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta
Sosiaali- ja terveyslautakunta